

L'HÀBIT D'ESCOLTAR

És evident per a tots els que estem reballant amb els alumnes actuals que l'hàbit d'escoltar, de parar atenció a un discurs, de concentrar-se un mínim de temps no gens excessiu s'ha anat perdent i que gairebé ja toquem fons. I aquesta taca s'està estenent no només en les joves generacions sinó que ja hi ha adults que actuen de la mateixa manera. Només cal veure una reunió de pares...

Em fa pànic afrontar aquest article ja que tot escrivint aquest primer paràgraf m'espanten les conclusions a les que podria arribar. Em limitaré, doncs, a fer una exposició i ho deixaré expressament sense conclusions. Tampoc no proposaré línees d'acció correctiva. És un terreny massa perillós.

La meva activitat professional s'ha mogut sempre a l'entorn de la pedagogia i de la divulgació musicals amb petites escapades com a intèrpret. En el camp de la pedagogia musical he provat els més variats camps i formats: classes, ràdio, televisió, espectacles en viu... i com que arrossego ja força història al darrera puc establir diferents estadis en l'evolució d'aquesta perversió col·lectiva de manca d'hàbit d'escoltar.

No cal que em remeti al *paragone* renaixentista per indicar que la discussió comparativa entre el so i la imatge, aleshores entre la vista i l'oïda, és tan vell com la humanitat o com la història del pensament, però el que està clar que actualment la imatge campa pel país dels sentits com si d'un govern amb majoria absoluta és tractés. Tot per la imatge! el que és sinònim de dir: tot per l'aparença, a baix la profunditat!, dit quasi en el to de Millán Astray.

Sempre he tractat d'elaborar un discurs coherent en el contingut i formalment treballat en el difícil equilibri entre la divulgació i la precisió. I molt sovint, quan començo a experimentar la satisfacció de veure que m'hi acosto, que estic en mig d'un discurs a la vegada coherent i entenedor... sempre passa alguna cosa menor que ho ensorra.

A la televisió era un crit: Stop!... (Què passa?...). La corbata estava torta o la il·luminació feia una lleu ombra del meu nas a una de les galtes. Cal repetir-ho... El que jo digués era el de menys i els costava d'entendre que repetir-ho era anar a buscar una versió de menys qualitat per manca de frescor, per la sensació de que ho havia fet bé... és igual, la corbata estava torta.

Jo ho acatava com a sometiment al mitjà televisiu. Recordo un cop que vaig rebelar-m'hi. "M'és igual! Ha quedat prou bé. No m'ho feu repetir per aquesta tonteria!". Quan el programa va emetre's, a mig discurs se'm va ocórrer innocentment preguntar que què tal el programa. La resposta d'algú de confiança va ser: "Força bé. Llàstima que la corbata està torta".

Passem a les classes... Claríssimament, els alumnes de fa trenta anys escoltaven moltíssim més que no els d'ara. I això que estic totalment convençut de que el que dic ara és molt i molt més interessant que no el que deia aleshores ja que cal tenir molta barra per posar-se a fer classes de música als vint-i-pocs anys amb alumnes que gairebé em doblaven l'edat.

Ara, sóc jo el que triplico l'edat dels meus alumnes, i se'm rifen sense ja no el més mínim pudor sinó sense la més mínima consciència de que estigui fent res d'extrany. Els renyes, els supliques silenci i et miren amb una cara de póker no entenent què els demanes, no entenent el perquè ho demanes, si el món és una riuada incessant de sorolls on el silenci, la intimitat, el murmuri, la concentració són conceptes en desús.

Dels alumnes he obtingut respostes que m'han espantat, que m'han fet veure que aviat ja no pertanyeré a aquesta societat. Per exemple, m'han dit que si entren en un local, bar o restaurant, i no hi ha ni la tele ni cap ràdio encesa, no s'hi troben bé. No saben establir cap conversa, es queden tallats. Necessiten soroll de fons per parlar.

També m'han dit que no saben deambular sense els auriculars d'orella connectats. I si jo els dic que corren el risc de no assebejar-se d'alguna cosa que pugui passar aprop seu, la resposta és que no els importa gens, que el que necessiten ja saben on trobar-ho. O sigui que la problemàtica és a l'inrevés de la que jo recordo i que possiblement erròniament encara practico. Per a mí mai prou obertura dels sentits serà suficient.

Per a ells la problemàtica estriba en saber escapolar-se de l'immens magma d'informació que reben. S'ha de desenvolupar la facultat de no escoltar, d'inhibir-se, de no assebejar-se del que t'envolta o, en el millor dels casos, de saber triar. Tot és massa, és atabalador i la majoria de les vegades no interessa. M'han arribat a dir que tot el que volen ja ho tenen a la seva habitació, el seu santuari, i que si puguessin no en sortirien.

He arribat al punt de sentir-me diplodocus i de veure que la meva experiència ja no els pot servir. Ja no trobo en ells el lligam que hauria de sentir (jo, a la teva edat,

feia el mateix...). No, jo no feia el mateix. No tenia aquesta actitud de baixar la cortina de ferro mental com si d'una botiga a l'hora de plegar es tractés. Jo, a la seva edat, els estupefaents els prenia en grup per activar els sentits, per desdoblir les sensacions i experimentar-ne de noves, i no per accentuar el tancament i la solitud.

Una tercera vessant professional meva són les actuacions en teatres, majoritàriament davant públic infantil i adolescent, en Sessions Musicals de caire pedagògic. Aquí el tema de la mínima atenció inicial, de partir amb una disponibilitat positiva, molt sovint no només és inexistent sinó que és l'inrevés.

Els alumnes assisteixen a les sortides amb una actitud apriorística de posar-s'hi d'esquena. Deixant de banda els problemes afegits que es deriven de la mala educació i/o de la mala preparació (que podrien ser motiu d'una altra dissertació tan inútil com aquesta), en assistir a un espectacle d'entrada creuen, i ho creuen amb una sinceritat esfereidora, que no els interessarà el que veuran i no t'atorguen ni el benefici del dubte.

I quan (mal m'està dir-ho, força sovint) la Sessió Musical és suficientment exitosa, el més al·lucinant és la sorpresa que experimenten de que els hagi agradat i la incomoditat que els representa admetre-ho. No es podien imaginar que un espectacle basat en la paraula, el discurs coherent, lògic i pretesament intel·ligent, juntament amb la música en viu, fos interessant. Però... si no hi ha hagut cap globus esclatant, ni confetti plovent del sostre ni rajos làsser dibuixant la paret: només hi ha hagut paraula i música. Que antic! Que cutre!... Que estrany que pugui agradar una cosa així!

Cutre... abans sí que era cutre!. Ara, la majoria de teatres tenen llums, pantalla, projecció i els equips de veus són acceptablement correctes però tot i aquestes prestacions tècniques actuals dels teatres, pot perfectament passar que mitja dotzena de marrecs entre un públic de no més de dos-cents nens t'engeguin la Sessió a rodar, mentres que (ho juro, no són al·lucinacions meves) als anys 80 servidor ha fet Sessions en una església aprofitant la infame megafonia del Sr. Rector davant de mil o mil dos-cents nens i nenes, i no s'escoltava ni una mosca.

I aquí vindria la pitjor de les interferències en aquest article. Perquè callaven i, al menys aparentment, estaven al cas la majoria dels alumnes dels anys 80 i et permetien desenvolupar la presentació? Perquè realment els interessava el que es deia? Perquè no tenien res millor a mà i una sortida com aquesta era una cosa excepcional? Per una fèrria disciplina a les escoles?

Si era perquè realment els interessava, cal consignar que això s'aconseguia no només amb la qualitat del discurs sinó mercès a la bona disponibilitat inicial. O sigui que l'actitud dels alumnes retroalimentava i afavoria l'exposició dels continguts i el seu gaudi i comprensió.

Si era perquè no tenien res més (ni internet, ni auriculars, ni TV a l'habitació...) això em fa pensar que les brutals millores aquestes (jo soc el primer que en disfruto moltíssim) el que han fet és eclipsar les maneres tradicionals de comunicació... i aquí estic argumentant que aquestes maneres tradicionals de comunicació (en una classe, en un teatre...) al meu entendre, tenen altres valors difícils d'aconseguir, sobretot el de la veritat del moment, del directe, d'allò irrepetible.

I si era perquè una fèrria disciplina els tenia retinguts... torno al primer argument, aquesta disciplina al menys et permetia iniciar la presentació en bona forma per intentar donar-li la volta i que l'atenció ja fos captada pel discurs i no per la fèrria disciplina.

Cada cop he vist més que, a part d'explicar aspectes de la música (instruments, història...) el que estic explicant com a temari previ és una cosa molt més etèria: que la comunicació entre humans, a més de tota la parafernàlia tecnològica, també es fa cara a cara quan una part exposa una argumentació i un o uns altres l'escolten en actitud positiva perquè pensen que poden rebre alguna cosa de profit.

He dit que no faria cap conclusió i ho mantinc perquè la conclusió pot ser o bé que no hi ha res a fer, que els nostres joves i alumnes es comuniquen abans pel xat que no mirant-se als ulls.... o bé que segueixo mantenint clavada aquesta meva particular pica a Flandes fins que ja no pugui més.

Frederic Sesé
Juliol 08